

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Лекція 1.

Предмет педагогічної риторики

Ви дізнаєтесь

- Навіщо потрібно вивчати педагогічну риторику?
- Що розуміють під поняттями «риторика», «педагогічна риторика», «ораторське мистецтво», «красномовство», «ритор», «оратор»

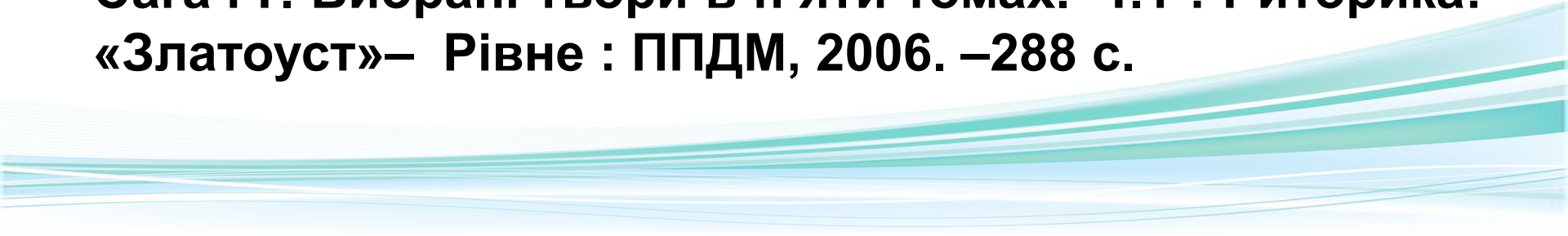
Ви зможете

- Враховувати основні категорії риторики (етос, логос, пафос) під час підготовки і виголошення промови

План

1. Навіщо потрібно вивчати педагогічну риторику?
 2. Визначення понять «риторика», «педагогічна риторика», «ораторське мистецтво», «красномовство», «ритор», «оратор»
 3. Основні категорії педагогічної риторики
-

Література

- **Академічна риторика : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / Автор. колектив: Сивачук Н. П., Снігур І. М., Санівський О. М. – Умань : Видавничо-поліграфічний цент «Візаві», 2013. – 375 с.**
 - **Бондаренко Г.Л. Історія педагогічної риторики : навч. посіб. – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. – 276 с.**
 - **Колотілова Н.А. Риторика : навч. посіб.– К. : Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.**
 - **Олійник О. Сучасна ділова риторика : навч. посіб. – К. : Кондор, 2010. – 166 с.**
 - **Сагач Г. Вибрані твори в п'яти томах. Т.1 : Риторика: «Златоуст»– Рівне : ППДМ, 2006. –288 с.**
-

«Слово - це найтонший різець, здатний доторкнутися до найніжнішої рисочки людського характеру. Вміти користуватися ним - велике мистецтво. Словом можна створити красу душі, а можна й спотворити її. Тож оволодіймо цим різцем так, щоб з-під наших рук виходила тільки краса!»

В. Сухомлинський

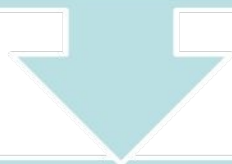

1. Навіщо
потрібно
вивчати
педагогічну
риторику?

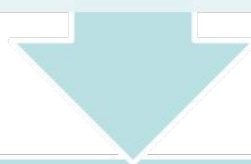
Як риторично грамотно побудувати пояснення матеріалу?

Як виразно прочитати художні твори перед учнями?

Як правильно словесно відреагувати на ту чи іншу педагогічну ситуацію?

Як організувати промову для виступу на батьківських зборах, педагогічній / методичній раді?

Як привертати увагу учнів / дітей та активізувати мислення на уроці / занятті?

Як управляти своїми жестами, рухами, мімікою?

Як переконувати, спонукати до дій, надихати учнів?

Як прикрашати промову художньо-образними засобами?

- **Прочитайте вислови про значення риторики в житті людини. Чи погоджуєтеся ви з ними?**

Мовлення людини – це її візитна картка

„Заговори, щоб я тебе побачив” (Сократ)

„Убогість мовлення слугує, як правило, зовнішньою ознакою убогості духу” (Брус Бартон)

„Умен ты или глуп, велик ты или мал, не знаем мы, пока ты слово не сказал” (Сааді)

Людина інтелігентна, освічена, культурна немислима без гарного мовлення

„У сутності, адже для інтелігентної людини погано говорити можна було б вважати такою ж непристойністю, як не уміти читати і писати...” (Антон Чехов)

Пояснюючи поняття «звук – буква» вчитель може використати риторичний троп - метафору:

«Звуки – невидимки, ми їх не бачимо, а тільки чуємо. Діти, коли ми їх можемо побачити? Коли вони одягаються і перетворюються на літери»

Мовленнєво-риторична діяльність учителя початкової школи» -

активність, цілеспрямованість, умотивованість процесу створення, виголошення та реконструкції тексту (мовленнєвого і риторичного жанрів), який реалізується засобами мови усно в конкретній аудиторії (учнівській, педагогічній, батьківській тощо) або письмово, з метою здійснення якісного, ефективного, гармонійного педагогічного впливу на адресата (адресатів) у ході спілкування, задоволення пізнавальних потреб, а також рефлексії власної мовленнєво-риторичної діяльності

МРД – мовленнєво-риторична діяльність;
ТМРЖ – тексти мовленнєвих і риторичних жанрів.

Рис. 1. Мовленнєво-риторична діяльність учителя початкової школи

Напрями діяльності	Види мовленнєво-риторичної діяльності вчителя
Взаємодія з педагогами	<p>Виступ на педагогічній / методичній раді (різних активних форм методичної роботи)</p> <p>Індивідуальні співбесіди з педагогами</p> <p>Інструктаж і консультування учителів</p>
Взаємодія з учнями	<p>Урок (конспект уроку, пояснення, розповідь, вступне слово, виступ, бесіда, коментар, оцінювання відповіді тощо)</p> <p>Виховний захід</p> <p>Індивідуальні бесіди з молодшими школярами (втішання, порада, переконання, навіювання, прохання, подяка тощо)</p> <p>Групові консультації молодших школярів</p> <p>Виступи перед учнівським колективом (інформування, переконання, заклик до дій, надихання тощо)</p>
Взаємодія з різними соціальними	<p>Виступи на батьківських зборах</p> <p>Педагогічне просвітництво батьків</p> <p>Ділові бесіди</p> <p>Виступи перед громадськістю міста</p>

Мета педагогічної риторики

формування комунікативної компетентності педагога, що передбачає:

- оволодіння риторичними знаннями про суть, правила і норми спілкування, вимоги до мовленнєвої поведінки в різних комунікативно-мовленнєвих ситуаціях
- оволодіння мовленнєво-риторичними вміннями
- усвідомлення специфіки педагогічного спілкування, особливостей комунікативно-мовленнєвих ситуацій, характерних для професійної діяльності вчителя
- оволодіння умінням вирішувати комунікативні та мовленнєві завдання в конкретній ситуації спілкування
- оволодіння досвідом аналізу та створення професійно значущих типів висловлювань
- пізнання студентами суті педагогічно-риторичного ідеалу як зразка педагогічного спілкування

**2. Визначення
понять
«риторика»,
«педагогічна
риторика»,
«ораторське
мистецтво»,
«красномовство»,
«ритор»,
«оратор»**

Риторика - це наука про мистецтво підготовки і виголошення промови

Риторика – це наука про способи переконання, ефективні форми впливу (переважно мовленнєвого) на аудиторію з урахуванням її особливостей

(Семен Абрамович, Марія Чікарькова)

Риторика - це спонукання інших людей нас вислухати, вслухатися і (ось таке надзавдання!) погодитися

(Павло Таранов)

Красномовство – це мистецтво говорити так, щоб ті, до кого ми звертаємося, слухали не лише без труднощів, але і з задоволенням, і щоб, захоплені темою і підбурювані самолюбством, вони хотіли по глибше в неї проникнути (Блез Паскаль)

Ритор – теоретик ораторського мистецтва

Оратор – особа, яка виголошує промову чи інший ораторський твір; той, хто володіє мистецтвом публічного виступу (Риторичний словник)

Педагогічна риторика - це система впливів і взаємовпливів, що характеризують як жанри навчальних промов, так і ситуації, які виникають у процесі педагогічного спілкування

(За О. Мурашовим)

Педагогічна риторика - це галузь людської культури, що включає в себе мистецтво, науку і практику переконливого й ефективного мовлення в різних жанрах педагогічного спілкування

(За Л. Горобець)

Педагогічна риторика - вид часткової риторики, а саме теорія і практика ефективного мовного спілкування в сфері освіти та виховання

(За Г. Михальською)

Педагогічна риторика - це галузь знань про закономірності створення та умов ефективності професійного публічного мовлення педагога

(За Н.Десяєвою)

Педагогічна риторика – наука про ефективність мовлення педагога

(За В. Морозовим)

3. Основні категорії риторики

Етос – це засоби впливу педагога, що апелюють до моральних принципів, норм людської поведінки

Логос – це засоби впливу педагога, що апелюють до розуму

Пафос – це засоби впливу педагога, що апелюють до почуттів

Етична складова образу педагога-оратора

Образ оратора у педагогічній риторичі розуміється як ДОБРОДІЙНОГО, який почуттями, волею, розумом викликає ДОВІР'Я в аудиторії. Учитель повинен упізнаватися слухачами як людина *достойна*. Достойна говорити, достойна, щоб її слухали

„Є три причини, які збуджують довір'я до мовця, тому що є рівно стільки речей, в силу яким ми віримо без доказів, - це розум, доброчесність і благоприхильність... Якщо... слухачам здається, що оратор має усі ці якості, вони неодмінно проймаються до нього довір'ям”

(Аристотель)

Основні вимоги логіки до усного виступу:

визначеність, ясність

послідовність

несуперечність

обґрунтованість

Вимоги до визначеності, ясності

слухачі повинні розуміти всі слова і висловлювання, які використовує учитель

невизначеність виникає, коли педагог виголошує незнайомі для учнів / батьків слова або ті терміни, що мають більше одного значення

Нарешті скасовано Указ, що заборонив відміну Постанови, що відмінює заборону іншого Указу, що денонсує Декрет про незаконність Розпорядження, що визнає поза законом Акт про неконституційність першого Указу

Послідовність викладу

логічний зв'язок думок (одна думка готує іншу)

виклад від невідомого до відомого, від простого до складного, від опису знайомого і близького – до далекого.

Коли я курю на балконі, то ніколи не викидаю недопалки вниз, тому що боюся, що недопалок занесе вітром у яке-небудь вікно, почнеться пожежа, вибухнуть газові балони, помруть люди, почнеться слідство і виявиться, що це я винен, мене покажуть по телебаченню і мама дізнається, що я курю.

Вимоги до несуперечності

стверджуючи що-небудь про якийсь предмет або явище, не можна це одночасно і заперечувати.

Вимоги до обґрунтованості

Сама думка, яку необхідно обґрунтувати (теза). Теза відповідає на запитання: „Що ми доводимо?”

Теза підкріплюється аргументами, або доведеннями. Аргументи відповідають на запитання: „Чим доводимо?” (Факти, статистика, теоретичні положення, судження, що ґрунтуються на життєвому досвіді)

Демонстрація – показ того, як із даних аргументів виходить теза. Демонстрація відповідає на запитання: „Як доводимо?”
Вона демонструє хід думок учителя

«Слово – це... місточок, через який наука виховання переходить у мистецтво, майстерність»

В. Сухомлинський

ДЯКУЮ ЗА
УВАГУ!

